

Roser Rimbau. Periodista i escriptora

ROSER CAPDEVILA, IL·LUSTRE IL·LUSTRADORA I MESTRA CARTONERA

M'escriuen de *Faristol* i me proposen entrevistar la Roser Capdevila. Jo, que quan vaig visitar l'exposició «Llapis... i acció! Roser Capdevila dibuixa» ja havia quedat embadalida davant la varietat i originalitat de la seva obra, salto per un peu. La truco amb temps. Som a començaments de juliol i tinc por de no trobar-la si marxa de vacances. Però Joan Batet, el seu marit, s'està refent d'una caiguda i no es mouran de Barcelona. Noto en la veu de la Roser certa curiositat, com si la sorprengués que «encara» la vulguin entrevistar. Però la curiositat és meva: com és aques-

ta autora que, amb vint-i-cinc anys de carrera, ha publicat més de tres-cents llibres, ha estat traduïda a un munt d'idiomes i ha merescut els premis més importants? Com és la dona que quan era nena va escriure a Eisenhower, que d'adolescent se'n va anar a Suïssa perquè volia ser com la Heidi i que, ja àvia, ha fet un cabaret amb una caixa del Condis? Dels centenars d'autors que deuen haver recreat Robin Hood al llarg dels segles, possiblement només ella l'ha imaginat amb presbícia. La curiositat, doncs, me la demano tota per a mi.

Són les onze del matí. Quan m'obre la porta es fixa en els meus cabells arrissats. «Ai, mira, com jo», assenyalà, i jo recordo el llibre *Aïe, aïe, aïe, mes cheveux!*, inèdit a casa nostra però que coneixem gràcies a l'exposició. Els cabells com a metàfora de la dona a qui totes les cotilles han fet nosa. Ja que hi som, ara us podria engaltar un llistat de l'obra inèdita de la Roser, que tanta feina ha fet fora de Catalunya. (De quants autors podríem fer un llistat semblant?) O un altre de les exòtiques llengües a les quals ha estat traduïda. Quedaria molt ben documentada, l'entrevista. Però com que tot això és a rosercapdevila.com i tant vosaltres com jo la volem sentir a ella, anem per feina.

M'acompanya al menjador i seiem prop d'una de les terrasses, esplendoroses, plenes de plantes, de la casa. Primera anotació mental: Roser Capdevila no és una dona afable; és LA dona afable.

La teva exposició era una màquina de generar somriures. El primer me'l vas arrencar quan vaig veure aquelles factures fetes a mà, plenes de dibuixos. Vaig pensar que no te'n pots estar, de dibuixar. Que deu ser més fort que tu.

R. C. Ha estat la meua vida. Sempre. Ara només duc un diari personal –il·lustrat, és clar– on deixo constància del dia a dia. Tinc més de quaranta llibretes. Però des del greu accident que vaig tenir –una furgoneta me va passar pel damunt quan anava per la vorera, i ara tinc la vista molt malament– que gairebé no dibuixo.

(Un avís, estimats lectors: escolteu-la bé, però no us la cregueu gaire.)

Entra en Joan assegut en una mena de cadira amb motoret -el papamòbil, en diuen- i li fa saber que la Maria vindrà a dinar.)

La Maria (m'explica la Roser) és la germana d'en Joan. No té fills ni néts, però estima i cuida els dels altres com si fossin seus. Com que ara farà vuitanta anys, li he fet una pancarta. Espera't.

(Fa un bot i desapareix. Quan torna, duu un rull de paper d'embalar. «Estira, estira!», me diu. En primer terme, una pastoreta. «Maria Auxiliadora, li he posat. Com que sempre auxilia tothom... Espero que no se m'enfadi.» Al darrere, cinquanta-quatre xaï, un per cada membre de la família, cadascú amb el seu nom. La pancarta, que si no fa tres metres és perquè en fa quatre, és una meravella.)

I no dibuixa, diu.)

En una entrevista aquí mateix, a *Faristol*, Miquel Obiols deia: «A mi el que m'agrada és inventar. Si no pogués inventar, la meua vida no tindria sentit.»

R. C. Hi estic totalment d'acord. De fet, quan dibuixes, inventes. Tens uns personatges i el repte és fer-los viure, donar-los forma i moviment. Perquè per mi la il·lustració ha de ser moviment. Cal, doncs, que et muntis la història dins el cap per després poder-la explicar amb imatges. I cal, a més, tenir present que allà on no arriba el dibuix han d'arribar les paraules, i a la inversa. Il·lustració i textos han d'anar molt de la mà. Per això és molt important que l'escriptor, abans de començar a treballar, tingui contacte amb l'il·lustrador, sàpiga què fa. No pots tirar-te de cap amb una persona que no coneixes i de la qual no has vist res, amb algú que no saps com t'interpretarà.

També a *Faristol*, Tàssies reivindicava el paper del risc en la creació. En parlava en termes de «posar-se al límit i arriscar-se a l'error, i llavors trobar l'error i trobar l'encert, i triar».

R. C. Jo sentia el pànic del paper en blanc. Era veure'l i pensar: «Que maco que és... I ara jo l'embrutaré!» Aquest pànic m'agafava en començar un llibre, amb el primer dibuix. Després, un cop començat, tot anava molt millor.

Vas estudiar Belles Arts, vas dedicar-te a l'estampació, però l'entrada en el món de la il·lustració t'arriba als quaranta-un anys. Com va ser aquest moment? Hi va haver una certesa, una veu interior que va dir: «Sí, aquest és el meu camí»?

R. C. Jo mai no hauria buscat feina d'il·lustradora, però Teide me va fer un encàrrec i des de llavors que no he parat. Volien il·lustra-

cions per a un llibre escolar, ***El català i els clàssics***, en un moment molt delicat: quan es començava de manera oficial el català a les escoles. Hi havia qui m'avisava —«Roser, et donarà molta feina perquè el llibre escolar vol molts dibuixos»—, però aquella experiència va ser una gran escola. En el llibre de text cal resoldre una gran quantitat de dibuixos en espais petits, i això fa espavilar moltíssim. Els il·lustradors acostumen a menystenir aquest camp perquè aparentment no permet lluir-se. Però jo hi vaig aprendre tant... Durant la meua carrera he treballat molt, molt, tant en el camp del llibre de text com en el món de la literatura infantil. Però m'ho he passat molt bé.

«A mi el que m'agrada és fer llibres, més que no pas televisió», comentaves en una entrevista que corre pel Youtube.

R. C. És que el llibre és un objecte que es queda, però la televisió se'n va. És efímera. El llibre te'l pots emportar al llit, anar endavant i enrere, i quan el nen, així que acabes, te demana que l'hi tornis a explicar, li pots dir que se'l posi sota el coixí per poder-hi somniar. A mi m'agraden els llibres espellofats: són els que han fet feina. El llibre que sembla nou, malament rai: no ha tingut cap èxit. Al nen no li ha despertat res. També m'interessa molt la il·lustració per a adults, que reivindico. Ara estic molt satisfeta de la reedició del ***Viatge poètic per Catalunya***, amb poemes seleccionats per Joaquim Molas. I que ell pogués ser a la presentació, al Born, va ser especialment bonic.

Com era la teua dinàmica de treball? Eres d'aquelles persones que es tanquen i ningú no les pot destorbar?

R. C. Amb tres filles? Els primers anys treballava aquí mateix, en un racó d'aquest menjador; d'aquí van sortir tots els llibres de ***Les tres bessones***. Venien les nenes amb els seus amics a veure com dibuixava. En Cesc, el dibuixant, que era un bon amic, deia: «No sé com pots treballar en aquesta tauleta i amb aquest merder a la

família.» Després em vaig refugiar a la caseta, les filles van anar marxant...

La caseta?

R. C. Durant vint anys vaig treballar en una casa de fusta que teníem en una altra de les terrasses d'aquest pis. Era la meua segona pell. Als matins anava a Cromosoma i a les tardes m'estava aquí. Ara la caseta és a la Biblioteca Nacional de Catalunya. Si treus el cap pel carrer de les Egipcíaques la podràs veure. Fa molt bonic: l'edifici gòtic i la caseta al davant, amb un cirerer a cada costat... I l'han restaurada tan bé! Tret d'alguns mobles que hem volgut conservar, l'hem deixada tal com era. És impressionant que me l'hagin posat allà.

Ho diu com si encara no s'ho acabés de creure, i sense esmentar que l'any 2011 va fer donació de la seva obra (tres mil cinc-cents il·lustracions originals i dibuixos) a aquesta institució.

Per a la majoria de la gent, Roser Capdevila sempre serà l'autora —i la mare— de ***Les tres bessones***. Però els qui vam tenir la sort de visitar la seva exposició vam descobrir allà una artista amb moltes més cares. El visitant sortia fascinat davant la seva capacitat de jugar amb un element tan senzill com és el cartró i davant la bellesa dels objectes que ella i en Joan —la Roser mai no s'oblida de recordar el paper de Batet en la seva carrera— construeixen. Molts d'aquells objectes eren, originàriament, regals d'aniversari per a familiars i amics. Cuines. Maletes. Cases. Teatrins. Una orquestra amb instruments de cartró que els ha permès fer concerts... en playback. (La música és una altra de les seves passions.) Un cabaret amb el qual han fet gairebé seixanta representacions. I els domassos, i els diaris. I, sempre, l'humor.

R. C. És que sense l'humor... (gairebé es justifica). La

vida ens l'hem d'agafar així. Jo abans de l'accident vaig passar per un càncer: un limfoma. Espera't.

(Un altre bot, una altra desaparició. Ara torna amb una llibreta negra. Sota el títol *-Guia del limfoma de cèl·lula grossa-* hi ha un monstre malcarat. És el diari dels llargs mesos de la malaltia.)

Veus aquestes bombes? (li assenyala uns projectils amb metxa de la part superior dels fulls). El nombre de bombes indica quantes sessions de quimioteràpia havia fet. Veus? Aquí hi ha les propostes per millorar la meua imatge: jo amb un barret mexicà, amb burca, amb perruca... Finalment vaig triar la perruca, és clar. Quan me van donar la Creu de Sant Jordi la duia posada. Aquell dia jo estava realment malament. En principi la meua filla Helena hi havia d'anar en nom meu, però al Clínic, en saber això del premi, me van dir que «m'arreglarien» per unes hores. No sé què em van posar però finalment la Creu la vaig recollir jo mateixa.

I m'ensenyava una victoriosa Roser/Sant Jordi dalt d'un cavall, amb els quistos derrotats per terra.

La Pilar m'envia cada dia un poema per correu electrònic!
El telèfon no para, i les visites son moltes.

Anem passant pàgines. Les imatges que deixen constància de la terrible duresa del tractament, i que ella dibuixa amb total honestat, s'alternen amb la Madonna del Quist Pelut, la Imatge Pagana del Quist com Balla, un calamar... —«és que no me va quedar ni un pèl. Semblava un calamar!»—, i el seu marit venent croquetes. S'explica:

R. C. Durant la malaltia en Joan va aprendre a fer croquetes. Jo li deia: «Has de posar un top manta davant de la Pedrera!»

I el va dibuixar: la Pedrera, en Joan i una estesa de croquetes.

Però tornem a la Creu de Sant Jordi. Aquest premi, i el reguitzell de medalles i honors que ha rebut durant aquests anys, on els guarda, la Roser? Al seu estudi, en una caixa de fusta curosament treballada? Al menjador, en una vitrina? No. Pen-gen d'una casaca model Condís, com el cabaret, que imita un uniforme militar. La reconec: formava part de l'exposició. I la casaca, la té a la vista de tothom? Tampoc. És a la paret d'una petita habitació amb dos llits, d'aquelles que tot avi sempre té a punt per si algú es queda a dormir.

R. C. Així, ha de ser molt llarga, aquesta entrevista?

Ai. Que gairebé és la una del migdia i la Maria ha de venir a dinar. M'aixeco. Ella fa un altre bot.

R. C. Ara sí que et portaré un suc de pera!

I desapareix. Torna i m'ensenyava la terrassa on hi havia la caseta de fusta —també curulla de plantes— i, finalment, ens acomiadem. Abans, però, me regala una còpia en DVD del cabaret i uns quants llibres. Un és *Las tres mellizas vamos de excursión*, reeditat recentment.

R. C. Suposo que no et fa res que sigui en castellà... Perquè l'entens, no? (diu, trapella).

A casa, me poso el DVD. Descobreixo la Roser narradora i ric. I descobreixo, també, un altre vessant de la modèstia d'aquesta artista que tant es resisteix a fer-ne. O potser és irreverència? El fet és que en el cabaret —amb en Joan a la taula de so, una filla fent de tramoia i ella mateixa com a narradora i titellaire— hi ha dos personatges que duen la Creu de Sant Jordi. Una és Montserrat Caballé. L'altra és la Ramoneta, la vedet que protagonitza l'*striptease* de l'espectacle. La titellaire Roser explica que la Ramoneta, que fa cinquanta anys que es dedica a les *variétés*, està en llista d'espera per operar-se de cataractes. Però és una gran estrella i quan puja a l'escenari s'ho treu tot. Tot, menys la Creu de Sant Jordi.